

Eesti terrorismivastase võitluse põhialused (2013)

Heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse poolt 14.11.2013 istungi protokollilise otsusega nr 47 pp nr 5.

Eessõna

1. Inimeste ja vara vastu suunatud terroristlik tegevus ja valimatu vägivald ähvardab riikide julgeolekut, demokraatlikke väärtusi ning inimeste õigusi ja vabadusi. Terrorismi laienev levik puudutab ülemaailmset julgeolekut tervikuna. Eesti, jagades demokraatlikke väärtusi ja olles osa globaalsest julgeolekusüsteemist, pöörab pidevat tähelepanu terrorismivastasele võitlusele.
2. Eesti terrorismivastase võitluse üldeesmärgiks on kaitsta Eesti jurisdiktsioonile alluvate isikute turvalisust ning riigi julgeolekut. Selle saavutamiseks on vajalik süstemaatiline ja koordineeritud tegevus terroriaktide ennetamisel ja tõkestamisel, terroristide rahastamise tõkestamisel ja terrorismiga seotud hädaolukordade lahendamiseks valmisoleku tagamisel. Võitluses terrorismi vastu peab Eesti oluliseks inimõiguste ja põhivabaduste austamist.
3. Lähtudes Eesti Vabariigi julgeolekupoliitika alustest¹ (2010), mõistab Eesti hukka terrorismi kõik võimalikud vormid ning peab poliitilist vägivalda ja rahvusvahelist terrorismi oluliseks ohuks rahvusvahelisele julgeolekule ja rahule.
4. Euroopa Liidu julgeolekustrateegia² (2003) käsitleb terrorismi ühe peamise ohuna Euroopa Liidu julgeolekule. Euroopa Liidu terrorismivastase võitluse strateegia³ (2005) seab eesmärgiks võidelda terrorismi vastu kogu maailmas. Eesmärgiks on muuta Euroopa ohutumaks, võimaldades oma kodanikele vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev elu, samas austades inimõigusi ja väärtustades põhivabadusi.
5. Eesti terrorismivastase võitluse põhialused (edaspidi põhialused) seab terrorismivastase võitluse eesmärgid, millest lähtutakse terrorismi ennetamisel, tõkestamisel, avastamisel ning terrorismiga seotud hädaolukordade lahendamisel.
6. Põhialused kiidab heaks Vabariigi Valitsus. Käesolevad põhialused kehtivad kuni siseturvalisuse arengukava heakskiitmiseni, kuid mitte kauem kui viis aastat. Põhialuste ülevaatamine toimub Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni terrorismivastase võitluse nõukogu ettepaneku alusel.
7. Põhialuste lisaks on terrorismivastase võitluse tegevuskava, mis näeb ette tegevused põhialuste eesmärkide elluviimiseks koos vastutava asutuse ja täitmise tähtajaga. Siseministeriumi koostab kord aastas tegevuskava täitmise aruanne, mis esitatakse teadmiseks Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjonile.

---

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/13314462>

² http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/QC7809568ETC.pdf

³ <http://register.consilium.eu.int/pdf/en/05/st14/st14469-re04.en05.pdf>

8. Põhialused ja tegevuskava on koostanud VVJK terrorismivastase võitluse nõukogu, mille koosseisu kuuluvad Siseministeeriumi, Justiitsministeeriumi, Kaitseministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Riigikantselei, Rahandusministeeriumi, Välisministeeriumi, Kaitsepolitsei, Kaitseväge, Teabeameti, Maksu- ja Tolliameti ning Politsei- ja Piirivalveameti esindajad.

Terrorismivastase võitluse eesmärgid

9. Eesti terrorismivastase võitluse eesmärgiks on terrorismiohu ennetamine. Terrorismiohu ennetamiseks ning realiseerunud ohu mõjude vähendamiseks rakendatakse erinevaid meetmeid, sh radikaliseerumise ennetamist, terroriorganisatsioonidesse värbamise tõkestamist, terroristide rahastamise tõkestamist, strateegiliste kaupade salakaubanduse tõkestamist, rahvusvaheliste sanktsioonide rakendamist, ebaseadusliku lõhkematerjali käibelt kõrvaldamist, suure rünnakuriskiga objektide ja suure rünnakuriskiga isikute kaitsmist, infosüsteemide turvalisuse ja andmete kaitse tõhustamist, valmisoleku tagamist hädaolukordade lahendamiseks jm.
10. Tulevikuohude ennetamine on Eestile esmatähtis. Seepärast tuleb keskenduda ennetavale tegevusele radikaliseerumise ärahoidmiseks ja terroriorganisatsioonidesse värbamise tõkestamiseks. Samas on oluline tagada ka valmisolek professionaalseks tegutsemiseks terrorismist põhjustatud hädaolukordades ning võimekus terroriakti tagajärgede likvideerimiseks.
11. Põhialuste elluviimiseks, terrorismivastase tegevuse võimalikult tõhusaks korraldamiseks ning sünergia saavutamiseks on vaja tagada usaldusväärne koostöö kõigi terrorismivastase võitlusega seotud avalik-õiguslike ja eraõiguslike juriidiliste isikute vahel. Äärmiselt oluline on ka avalikkusele ajakohase terrorismivastase tegevusega seonduva informatsiooni edastamine.

Terrorismoht maailmas ja Eestis

12. Karistusseadustiku § 237 kohaselt on terrorism rahvusvahelise julgeoleku vastase, isikuvastase, elu või tervist ohustava keskkonnavastase, välisriigi või rahvusvahelise organisatsiooni vastu suunatud või üldohtliku kuriteo toimepanemine, keelatud relva tootmine, levitamine või kasutamine või vara ebaseadusliku hõivamine või olulises ulatuses rikkumine või hävitamine või arvutiandmetesse sekkumine või arvutisüsteemi toimimise takistamine, samuti selliste tegude toimepanemisega ähvardamine, kui see on toime pandud eesmärgiga sundida riiki või rahvusvahelist organisatsiooni midagi tegema või tegemata jätma või tõsiselt häirida riigi poliitilist, põhiseaduslikku, majanduslikku või ühiskondlikku korraldust või see hävitada või tõsiselt häirida rahvusvahelise organisatsiooni tegevust või see hävitada või tõsiselt hirmutada elanikkonda.
13. Karistusseadustik näeb ette karistused ka terroristliku ühenduse loomise, juhtimise, sinna kuulumise või sinna liikmete värbamise, terrorikuriteo ettevalmistamise või selle toimepanemisele üleskutsumise ning terrorikuriteo ja selle toimepanemisele suunatud tegevuse rahastamise ning toetamise eest.

14. Rahvusvaheline terrorism ületab poliitilisi, geograafilisi ja kultuurilisi piire hõlmates enamat kui vaid terroristliku taktika kasutamist või vastavate kuritegude sooritamist. Terrorism ohustab väljakujunenud eluviise ja väärtusi ning rahvusvaheliste suhete süsteemi tervikuna. Terroriorganisatsioonid, äärmusliikumised ning nende toetajad püüavad vägivaldselt destabiliseerida rahvusvaheliste suhete süsteemi, õigustades oma tegevust etniliste, kultuuriliste, ideoloogiliste või usuliste tõekspidamistega. Terroriaktide eesmärk on mõjutada avalikku arvamust ja demokraatlike poliitiliste otsuste tegemist vägivalla ning hirmutamise kaudu. Seega ohustavad terroriaktid demokraatliku ühiskonna põhialuseid.
15. Ameerika Ühendriikides 2001. aasta 11. septembril toimunud sündmuste järel on üleilmselt suurendatud püüdlusi terrorismi ennetamiseks ja tõkestamiseks. Sellele vaatamata kinnitavad asetleidnud sündmused Madridis, Londonis, Oslos, Burgases, Bostonis ja mujal terrorismi jätkuvat aktuaalsust ja terrorismiohu tõsidust.
16. Eestile kujutab terrorism ohtu mitmel viisil. Terroriakt Eesti pinnal või Eesti kodanike vastu mujal maailmas nõrgestaks elanike turvatunnet ja oleks tugevaks löögiks meie majandusele ning riigi julgeolekule. Eesti julgeoleku tagamine toimub koostöös rahvusvaheliste organisatsioonide ja teiste riikidega, mistõttu terrorirünnakud meie liitlaste ja partnerite vastu võivad nõrgestada rahvusvahelist julgeolekukoostööd ja seeläbi Eesti julgeolekut.
17. Al-Qaida terroriorganisatsioon on seoses Iraagi sõjaga ähvardanud kättemaksuga kõiki Ameerika Ühendriike toetavaid riike, sh ka Eestit. Siiani ei ole tuvastatud terrorirühmituste otsest huvi korraldada Eestis terroriakte, samuti ei ole tuvastatud Eestis terrorismi toetavaid isikuid. Samas on täheldatud terroriorganisatsioonidega seotud äärmuslike usuliste rühmituste suurenenud huvi Eesti elanike vastu. Eesti Schengeni õigusruumiga liitumisel suurenes inimeste vaba liikumise võimalus. Kasvanud on tõenäosus, et seda võimalust kasutavad äärmuslikult meelestatud isikud Eestisse asumiseks või Eesti kasutamiseks transiitriigina.
18. Lähema 10–25 aasta jooksul on Eestis terroriakti toimepanemise tõenäosus keskmisest madalam. Samas on välisriigis viibivate Eesti kodanike oht sattuda piraatide rünnaku ohvriks või pantvangi, mis võib olla seotud terrorismiga, kasvanud ning selle tõenäosus on keskmine.
19. Suursündmustest, mis võivad kaasa tuua terrorismiohu tõusu ja seeläbi mõjutata Eestit ning Eesti kodanikke tuleb silmas pidada Sotši taliolümpiamänge aastal 2014, Rio de Janeiro olümpiamänge aastal 2016, Venemaal aastal 2017 toimuvat FIFA Konföderatsioonide karikamängu jalgpallis ja sellele samas järgnevad jalgpalli maailmavõistlusi aastal 2018 (lähim toimumispaik Peterburis) ning Eesti Euroopa Liidu eesistumist aastal 2018.
20. Hoolimata keskmisest madalamast terroriakti toimepanemise tõenäosusest võib teatava eeltingimuse täitumine (osalejate arv, konkreetse osaleja isik- so mõni väliskülaline) tuua kaasa terrorismiohu tõusu ja samuti mõjutada Eestit ja Eesti kodanikke riigiga seotud

suursündmuste (EL-i või NATO-sse kuulumisega seotud sündmused) või rahvakuvandiga seotud sündmuste (üldlaulupidu, Eesti 100 vms) toimumine.

21. Hinnates terrorismiohtu tuleb arvestada nii terroristlikult meelestatud isikute ja organisatsioonide kui nendega seotud kolmandatest isikutest tulenevat võimalikku ohtu.

Rahvusvahelise ja riigisisese koostöö tõhustamine

22. Tulenevalt terrorismi olemusest peab terrorismivastane tegevus hõlmama kõiki riike, mis on huvitatud rahvusvaheliste suhete süsteemi stabiilsusest. Terrorismi algpõhjused tuleb välja selgitada nii regiooniti kui konkreetses ühiskonnas. Ainult terrorismi algpõhjuste kõrvaldamisega saab pikas perspektiivis vältida radikaliseerumist ja selle pinnalt uute terroristide värbamise ohtu. Eesti toetab stabiilsete, majanduslikult jätkusuutlike ja demokraatlike ühiskondade ülesehitamist kogu maailmas. Eesti osalemine rahvusvahelistel sõjalistel ja tsiviilmissioonidel toetab seda eesmärki. Vajadusel osalevad Eesti üksused nendel missioonidel terrorismivastastes operatsioonides.
23. Rahvusvahelise õiguse areng peab aitama kaasa terrorismivastasele võitlusele. Eesti on ratifitseerinud kõik jõustunud ÜRO terrorismivastast võitlust käsitlevad konventsioonid ning taotleb universaalset definitsiooni terrorismile rahvusvahelises õiguses. Oluline on rahvusvahelise infovahetuse toimimine korrakaitse-, julgeoleku- ja luureasutuste vahel.
24. Eesti osutab kolmandatele riikidele rahvusvaheliste organisatsioonide egiidi all terrorismivastases võitluses vajalikku tehnilist abi, sh nõustamist.
25. Rahvusvahelise koostöö üheks oluliseks valdkonnaks on andmevahetus. Eesti peab andmevahetuse edendamist nii Euroopa Liidus kui muudes formaatides terrorismivastase võitluse efektiivseks vahendiks.
26. Lisaks rahvusvahelisele koostööle on efektiivses terrorismivastases võitluses kriitiline roll riigisisel koostööl, ühisõppustel ja koostööharjutustel. Riigisisel terrorismivastased meetmed peavad olema kooskõlas nii omavahel kui rahvusvaheliste meetmetega. Oluline on, et kõikidel terrorismivastase võitlusega kokkupuutuvatel asutustel oleks ühtne arusaam terrorismivastase võitluse eesmärkidest ning oma ülesannetest nende saavutamisel. Seejuures on eriti oluline ametkondadevaheline, sh julgeolekuasutuste vaheline, pidev ja tõhus infovahetus.
27. Oluline on tõkestada massihävitusrelvade ning nende valmistamiseks kasutatavate materjalide ja tehnoloogiate ebaseaduslik vedu riikide vahel, et vältida nende sattumist kuritahtlike lõppkasutaja valdusesse. Eesti osaleb rahvusvahelises koostöös terrorismi ja massihävitusrelvade leviku tõkestamisel, korraldades ja panustades ekspordikontrolli süsteemi loomisse ning arendamisse kolmandates riikides.
28. Jätkata tuleb ettevalmistusi, et olla valmis viisarežiimide muutustest tulenevate ohtude ennetamiseks ja tõkestamiseks, sh analüüsida nendega kaasnevate mõjude ulatust ja planeerida vajalikud ressursid nendega toimetulekuks.

29. Ametkondade koostöös tagatakse võime operatiivseks piirikontrolli taastamiseks sisepiiril.
30. Eesti toetab jätkuvalt reisijate broneeringu info kasutusele võtmist terrorismiohtude väljaselgitamisel, ennetamisel ja tõkestamisel. Jätkatakse ettevalmistusi vajalike meetmete rakendamiseks kooskõlas Euroopa Liidu õigustiku arenguga. Jätkatakse tööd, et vedajad esitaksid elektroonilised bussi- ja rongireisijate nimekirjad tund enne oodatavat piiriületust.
31. Riigisisesele aitavad samadele eesmärkidele kaasa majutusasutuste külaliste registreerimise üleviimine ühtsele riiklikule andmekogule (majutusteenuse kasutajate andmekogu) ning laevareisijate nimekirjade kontrolli tõhustamine.
32. Siseministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi koostöös käivitatakse pärast seadusmuudatuste jõustumist kinnipidamiskeskus ja varjupaigataotlejate majutuskeskus.
33. Kriisikommunikatsioon peab aitama kaasa terrorismiohust teavitamisele ja kriisiga toimetulekule. Selleks tuleb ette valmistada või kaasajastada strateegilised kommunikatsioonikavad. Vajadusel tuleb vaadata üle inimeste võimalikest rünnakutest teavitamiseks kasutatavad meetodid ning nende toimepidevus.

Terrorismi ja radikaliseerumise ennetamine ning terroriorganisatsioonidesse värbamise tõkestamine

34. Vägivallaga seotud radikaliseerumine on nähtus, mille puhul inimesed võtavad omaks arvamusi, seisukohti ja ideid, mis võivad põhjendada ja motiveerida terrorismi. Radikaliseerumine ja terroristide värbamine ei ole tänapäeval piiratud ühe usu või poliitiliste vaadete kogumiga. Kuid üksikud usujuhid mõjutavad oluliselt radikaliseerunud kogukondade teket erinevates riikides, sh Lääne Euroopas ja loovad pinnast terroristide värbamiseks. Internetti kasutatakse nn loomuliku usulise ärkamise soodustamiseks ja seeläbi soodsa pinnase loomiseks terroriorganisatsioonidesse värbamiseks. Mitmed Euroopas tegutsevad äärmuslikud liikumised on huvitatud oma tegevusele uue ja laiemana kandepinna leidmisest ning üritavad laieneda ka Eestisse.
35. Eesti jätkab konservatiivset kodakondsus- ja migratsioonipoliitikat. Heaolu- ja elatustaseme tõus Eestis suurendab immigrandide arvu, kes soovivad Eestisse alaliselt elama asuda. Seaduslike Eestisse asumise võimaluste kõrval püütakse kasutada ebaseaduslikke võtteid (näiteks fiktiivsete abielude sõlmimine). Teiste riikide kogemus osutab immigrandide arvu suurenemisega kaasnevale ohule, et saabujate seas on ka terroristlike organisatsioonidega seotud või äärmuslikke vaateid omavaid, samuti kuritegeliku taustaga isikuid, kes võivad asuda äärmuslikke vaateid levitama ning potentsiaalseid terroriste värbama. Lisaks sellele võivad nimetatud isikud abistada terrorismialase väljaõppe korraldamises, terrorismi toetavate valitsusväliste organisatsioonide loomises ja käigushoidmises ning salakaubanduses, millega kaudselt või otseselt võidakse toetada terrorismi. Väljaõppe all mõeldakse igasuguse oskuse või teadmise edasiandmist, mis aitab toime panna terrorikuritegu. Siinkohal võib välja tuua näiteks juhiste andmist lõhkeainete, tulirelvade, muude relvade või mürgiste või ohtlike

ainete valmistamiseks või kasutamiseks, küberrünnete sooritamiseks, kuna selliste oskuste jagamine on terrorikuritegude toimepanemiseks kõige sagedamini vajalik.

36. Eesti pöörab erilist tähelepanu ennetustööle takistamaks rassilist, kultuurilist, usulist või kuuluvuslikku vihkamist levitavate liikumiste ja isikute tegevust Eestis. Tõkestada tuleb juba esimesed radikalismi ilmingud, sest radikalismi ülekasvamine äärmusluseks ja edaspidi terrorismiks on rahvusvahelisi kogemusi silmas pidades tõenäoline ning seetõttu ka vaieldamatult ohtlik riigi julgeolekule.
37. Äärmusluse levitamise ennetamiseks Eestis ei piisa ainuüksi õiguskaitseasutuste poolsete meetmete rakendamisest - vajalik on tõsta ühiskonna teadlikkust vihkamist ning vägivalda propageeriva äärmusluse ohtlikkusest.
38. Tulenevalt lihtsustatud piiriületuse korrast Euroopa Liidu kodanikele ning vältimaks terroristliku taustaga isikute Eestisse saabumist, tuleb rakendada vajalikke kompensatsioonibinõusid eesmärgiga omada ülevaadet riiki sisenenud isikutest. Õiguskaitse- ja julgeolekuasutuste jaoks on teabe kogumise seisukohalt oluline juurdepääs riigi põhiregistritele ja erinevate ametite poolt hallatavatele andmekogudele ning laeva-, lennu- ja turismiettevõtete andmebaasidele.
39. Üldteada vägivallaga seotud äärmuslikke ideid levitavad isikud tuleb kanda sissesõidukeelu nimekirja. Seonduvalt transiit- ja sisserände kasvuga on vajalik ressursside ja vahendite proportsionaalne suurendamine radikaliseerumisvastaste meetmete tagamiseks.
40. Tähelepanu radikaliseerumisele, kui julgeolekut mõjutavale faktorile, tuleb pöörata ka riikides, mis seni ei ole olnud terroristide kasvulavaks või rünnakute sihtmärk.
41. Jätkuvalt tuleb tähelepanu pöörata äärmuslikule usulisele, kogukondlikule või muule leppimatule vastandumisele üles kutsuvate rahvusvaheliste organisatsioonide esindajate kontaktidele siinse kogukonnaga arvestades asjaolu, et konvertiidid ja uusimmigrandid on vastuvõtlikumad äärmuslikele tõekspidamistele.

Terroristide rahastamise tõkestamine

42. Terrorismi rahastamine on vahendite eraldamine või kogumine terroriaktide kavandamiseks või toimepanemiseks või terroristlike ühenduste finantseerimiseks, samuti teadmine, et neid vahendeid kasutatakse eelnimetatud eesmärgil. Terroriorganisatsioonide ülalpidamist, terroriaktide ettevalmistamist ja toimepanemist finantseeritakse mitmel erineval viisil. Tavapäraselt on terroriste rahastanud sarnaselt meelestatud riigid, organisatsioonid ja ettevõtjad. Üheks oluliseks terroriorganisatsioonide rahastamise viisiks on näiline annetuste kogumine heategevuseks. Ühtlasi omandatakse ebaseaduslikku tulu ka vahetu kuritegevusega (narkootikumide müümisega, illegaalse immigratsiooni, sh inimkaubitsemise korraldamisega, rahapesuga, maksekaartide võltsimisega, salakaubaveoga).
43. Tõkestamaks terrorismi rahastamist, kontrollivad õiguskaitseasutused finantstehinguid, mille puhul on tekkinud kahtlus, et raha siirdatakse terroristlikele rühmitustele või nendega seotud isikutele. Terrorismi rahastamise tõkestamisel on oluline infovahetus välispartneritega tuvastamaks terrorismi toetavaid nn heategevusorganisatsioone ja kogumaks teavet Eestis elavate või Eestit külastavate isikute kohta, kes võivad olla seotud niisuguste organisatsioonidega. Toimub finantsasutuste (pangad, kindlusseltsid) teadlikkuse tõstmine terroristide rahastamise teemal. Oluline on pöörata tähelepanu ka rahapesu vastasele võitlusele, sest see omab terrorismi rahastamise tõkestamisel preventiivset tähendust.
44. Kui rahapesu objektiks on ebaseadusliku päritoluga vara, siis terrorismi rahastamiseks võidakse kasutada ka seadusliku päritoluga vara. Siinkohal on oluline nii avaliku võimu kandjate kui ka finantsasutuste, mittetulundusühingute ja sihtasutuste jt tsiviilikäibes osalevate isikute teadlikkuse tõstmine ja terrorismi rahastamisele viitava tegevuse märkamise ning viivitamatu tegutsemise võimaliku terrorismiakti realiseerumise vältimiseks (varade külmutamine, kuriteos süüdimõistmine ja varade konfiskeerimine). Kuna terrorismi rahastamine ei piirdu vaid ühe riigi territooriumiga, tuleb võrdselt oluliseks pidada koostööd nii riigisisel tasandil, sh. riigiasutuste ja erasektori koostööd, kui ka koostööd rahvusvahelisel tasandil.
45. Efektiivsete terrorismi rahastamise tõkestamise meetmete kehtestamise eelduseks on riigisisel tasandil terrorismi rahastamise ohtude tuvastamine, mõistmine ja hindamine. Terrorismi rahastamise ohtude hindamisel tuleb oluliseks pidada koostööd riigisisel ja rahvusvahelisel tasandil. Ohtude hindamine peab toimuma regulaarselt. Rahandusministeeriumi juhtimisel ja kasutades Maailmapanga metoodikat koostatakse valdkondadeülene riiklik rahapesu riskihinnang (*National Risk Assessment*).

Kübervahendite terrorismiks kasutamise tõkestamine

46. Suuremat tähelepanu tuleb pöörata küberjulgeolekule (sh küberruumi kuritarvitamisele terroristlike rühmituste poolt) ja selle tagamisega seotud ametkondade koostööle ning ressursside jagamisele võttes arvesse küberjulgeoleku strateegias sätestatud.

47. Analüüsimist vajab, milline interneti-ühenduse, elektronposti ja interneti-telefoni teenuse andmete loomise ja säilitamise maht ja regulatsioon on piisav (nt sisevõrgu IP-aadresside ja terminalide asukohtade logimine, et tuvastada mobiilse interneti kasutaja asukoht võrgus) ning millised on võimalused nende andmete kogumiseks. Analüüsimist vajab ka ettemakstud kõnekaartide ostjate tuvastamise regulatsiooni kehtestamise otstarbekus.
48. Küberturvalisuse tõstmisel, sh terrorismi leviku piiramisel, on võtmetähtsusega elanikkonna ja infosüsteemide haldajate teadlikkuse tõstmine küberruumis olevatest ohtudest ja vahenditest nendega toimetulekuks kooskõlas küberjulgeoleku strateegias sätestatuga.
49. Efektivsema küberkaitse tagamiseks on vajalik luua (rahvusvaheline) küberekspertide võrgustik, mis tegeleks info ja kogemuste vahetamise ning küberterrorismi äratundmise ja vastumeetmete kasutuselevõtu alase väljaõppega.

Rahvusvaheliste sanktsioonide väljatöötamises osalemine ja rakendamine

50. Rahvusvaheline sanktsioon on majanduslikku või diplomaatilist laadi meede, mis on suunatud riigi, režiimi, organisatsiooni või isiku vastu, et säilitada või taastada rahu, hoida ära konflikte, tugevdada rahvusvahelist julgeolekut, toetada ja tugevdada demokraatiat, õigusriigi põhimõtteid ja inimõigusi ning võidelda terrorismi vastu.
51. Rahvusvahelisi sanktsioone kehtestavad ÜRO ja Euroopa Liit. Sanktsioone võib kehtestada ka muu rahvusvaheline organisatsioon või mõne riigi valitsus omal algatusel. ÜRO kehtestab rahvusvahelisi sanktsioone ÜRO põhikirja kohaselt rahvusvahelise rahu ja julgeoleku säilitamiseks või taastamiseks ning Euroopa Liit oma ühise välis- ja julgeolekupoliitika eesmärkide saavutamiseks. ÜRO kehtestatud rahvusvahelisi sanktsioone rakendab Euroopa Liit oma õigusaktidega, mis vajadusel täpsustavad või laiendavad ÜRO kehtestatud sanktsioone. Euroopa Liit kehtestab rahvusvahelisi sanktsioone ka omal algatusel.
52. Rahvusvaheliste sanktsioonide väljatöötamise lahutamatuks osaks on mõjuanalüüs. Tuleb tagada, et sanktsioonide rakendamine toimuks Eestis korrektselt ja viivitusteta, Eesti rahvusvahelised ja Euroopa Liidu õigusest tulenevad kohustused terrorismivastases võitluses oleks täidetud, arvestades sealjuures nende tulemuslikkust ja mõju Eestile, Euroopa Liidule ning rahvusvaheliselt.

Strateegiliste kaupade salakaubanduse tõkestamine

53. Elanike turvalisusele ja riigi julgeolekule kujutab eriti suurt ohtu terroristide soov kasutada ründeks radioaktiivseid, bioloogilisi ja keemilisi aineid, mis tooks kaasa katastroofilisi tagajärgi. Kõige olulisem eesmärk on ära hoida massihävitusrelvade ning nende valmistamiseks kasutatavate materjalide ja tehnoloogiate ebaseaduslik vedu, et vältida nende materjalide sattumist embargoriikidesse või kuritegeliku lõppkasutaja valdusesse.

54. Eesti pöörab kõrgendatud tähelepanu strateegiliste kaupadega seonduva salakaubanduse ennetamisele ja tõkestamisele. Julgeolekuasutused koguvad teavet isikute kohta, kes võivad olla huvitatud keemiliste, bioloogiliste ja radioaktiivsete materjalide, samuti muude strateegiliste kaupade või massihävitusrelvade, nende osade või tehnoloogia salakaubaveost. Analüüsitakse strateegiliste kaupade vedusid ning nendega seotud riske. Hinnatakse strateegiliste kaupade veoga tegelevaid ettevõtteid ja tõkestatakse kaubavahetus embargoriikidega. Piiril toimuvad ühisõppused ja ennetustegevused radioaktiivse salakauba avastamiseks. Viiakse läbi ametkondadevahelisi strateegilise kauba alaseid koolitusi, kus käsitletakse tuuma- ja raketitehnoloogiat, keemia- ja biorelvade tootmiseks vajalikke materjale ja kaupu. Jätkuvad ühisoperatsioonid ja rahvusvaheline koostöö salakaubaveo tõkestamiseks.

Ebaseadusliku lõhkematerjali käibelt kõrvaldamine

55. Terrorirühmituste levinuim vahend elanikkonna terroriseerimiseks on lõhkeseadeldistega toimepandavad plahvatused. Eestis on plahvatuste arv vähenenud. Samas viimastel aastatel ära võetud lõhkeaine statistika näitab, et Eestis on endiselt ebaseaduslikus käibes suurtes kogustes lõhkeainet, mida võidakse kasutada plahvatuste toimepanemisel. Tulenevalt Euroopa Liidu liikmesriikide sisepiiridel puudevast piiri- ja tollikontrollist, võidakse Eestit kasutada tulirelvade ja lõhkematerjali salakaubaveo transiitriigina.

56. Õiguskaitseasutused koguvad informatsiooni isikute kohta, kes võivad olla huvitatud lõhkematerjali ja tulirelvade ebaseaduslikust käitlemisest, samuti lõhkeseadeldiste valmistamisest ning rahvusvahelisel tasandil toimuvast lõhkematerjali ja tulirelvade salakaubaveost. Toimunud plahvatuste asjaolude ja kasutatud lõhkeseadeldiste kohta uurimise käigus saadav teave on oluline abivahend ebaseadusliku lõhkematerjali käibelt kõrvaldamiseks ja terroriaktide ennetamiseks.

57. Analüüsimist vajab, kas ja kuidas säilitada lõhkematerjali käitlemise väljaõppe saanud isikute andmeid (nt DNA ja sõrmejäljed) tagamaks lõhkematerjaliga seotud kuritegude tulemuslikum uurimine ja avastamine.

Suure rünnakuriskiga objektide ja isikute kaitsmine

58. Tulenevalt terroristliku tegevuse eesmärkidest on tõenäolisteks terroristide sihtmärkideks objektid, mille ründamine tekitab suurt kahju elutähtsate teenuste toimimisele (suure rünnakuriskiga objektid – nt valitsusasutused, siderajatised, transpordirajatised, veevõrk) või omab suurt keskkonnamõju. Rünnakute korraldamine nende objektide vastu avaldab laiaulatuslikku mõju ühiskonna toimimisele. Lisaks tuleb arvestada võimalusega, et neid objekte võidakse rünnata kübervahenditega, mis võib kaasa tuua sarnase kineetilise mõju nagu füüsiline rünnak.

59. Terroristidele sihtmärgiks on ka objektid, mille ründamine tekitab laia avalikkuse tähelepanu, kuid ei pruugi mõjutada elutähtsate teenuste toimimist (massiüritused, kaubanduskeskused, välisriikide esindused, lennukid, laevad, avalikud kohad, mida külastab korraga suur hulk inimesi). Maailmapraktikas on palju näiteid, kus on katastroofiliste tagajärgedega rünnatud kaubanduskeskusi, toitlustuskohti ning hotelle.

Hotellid, nagu ka varem mainitud sadamad ja lennujaamad (ning laevad ja lennukid) on atraktiivsed sihtmärgid ka seetõttu, et nende ründamisel on enamasti ohvriteks paljude riikide kodanikud, kindlustades seega rünnakule laialdase rahvusvahelise tähelepanu.

60. Nimetatud objektide kaitsmiseks tuleb rakendada tugevdatud kaitsemeetmeid rahvusvaheliste lepingute ja riigisisese regulatsiooni kohaselt. Mereturvalisuse ja lennundusjulgestuse valdkondades rakendatakse rahvusvahelisi julgestusstandardeid (Rahvusvaheline laevade ja sadamarajatiste turvalisuse koodeks (ISPS) ja Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni (ICAO) julgestusstandardid). Vabariigi Valitsus on kindlaks määranud objektid, mida valvab politsei. See nimekiri ei hõlma aga kõiki suure rünnakuriskiga objekte, millede nimekirja ja füüsilise kaitse meetmed on Vabariigi Valitsus kinnitanud eraldi. Tõhusad valve- ja kaitsemeetmed on olulised ka vältimise aspektist, sest hästi julgestatavaid objekte on keerulisem rünnata. Kaitstud peavad olema ka nende objektide infosüsteemid ning neile peavad olema kohaldatud piisavad turvameetmed. Objektide kaitse korraldus ja kasutatavate meetmete arendamine vajab pidevat tähelepanu.
61. Kogu maailmas ja eelkõige Euroopas suurenenud terrorismioht seab järjest suuremaid turvanõudeid suure rünnakuriskiga isikute – Eesti riigijuhtide ja kõrgete väliskülaliste - ning rahvusvaheliste kohtumiste ja suurürituste julgeoleku tagamisele. Kuuludes EL-i ja NATO-sse on kõrgetasemeliste visiitide arv Eestisse oluliselt kasvanud ning tõenäoliselt kasvab veelgi. Välisriikide riigipeade, valitsusjuhtide ning rahvusvaheliste organisatsioonide juhtide ja esinduste visiidid on avalikkuse tähelepanu all nii Eestis kui ka väljaspool, seades õiguskaitseasutustele kaitsealuste isikute turvalisuse tagamisel erakordse vastutuse. Ohumomendiks on siinjuures terroristide, äärmusliikumiste või psüühiliselt ebastabiilsete isikute toimepandavad rünnakud või muu sisuga ebaseaduslikud aktsioonid.
62. Suure rünnakuriskiga isikute kaitsmise ettevalmistamisel koostatakse ohuproгноos teabehankelise ning analüütilise töö kombinatsioonina. Seejärel luuakse tegevuskavad koos meetmetega eri riskide välistamiseks ürituse eel, ajal ja järel. Ühe turvalisust tagava meetmena tõhustatakse vajaduse korral piiriületuskontrolli. Vältimaks ürituse ohustamist õhuruumi kaudu, piiratakse lennuliiklust vastavas ruumis ning määratakse kindlaks ümbritseva territooriumi julgeolekuperimeetrid. Eespool kirjeldatud abinõude rakendamisel on olulisel kohal erinevate asutuste omavaheline koordineeritud koostöö, mis tagab võimalike ohtude ja riskide maandamise.

Valmisoleku tagamine hädaolukordade lahendamiseks

63. Terrorismiohu olemasolu tõttu tuleb kõikidel hädaolukorra lahendamisega seotud ametiasutustel olla valmis nendes olukordades (pantvangivõtmine, suure ohvrite arvuga plahvatus) tegutsemiseks.
64. Terroriakti korral Eesti Vabariigi territooriumil on vastutavaks reageerivaks valitsusasutuseks Kaitsepolitseiamet, mis juhib hädaolukorra lahendamist ja tegutseb koostöös teiste pädevate asutustega vastavalt hädaolukorra lahendamise plaanile.
65. Eesti kodanike vastu suunatud terroriakti korral välisriigi territooriumil (s.h. pantvangi võtmine) on vastutavaks asutuseks Välisministeerium, mis juhib hädaolukorra lahendamist ja tegutseb koostöös teiste pädevate asutustega vastavalt hädaolukorra lahendamise kavale. Reageerivateks asutusteks on Kaitsepolitseiamet ning Teabeamet.
66. Küberrünnakute korral on vastutavaks reageerivaks valitsusasutuseks Riigi Infosüsteemi Amet, mis juhib hädaolukorra lahendamist ja tegutseb koostöös teiste pädevate asutustega vastavalt hädaolukorra seaduses sätestatud hädaolukorra lahendamise plaanile
67. Välisministeerium jälgib terrorismiohu levikut maailmas ja koostab kodanikele suunatud regulaarseid reisihoiatusi, korraldab välisriigis toimuva terroriakti puhul Eesti ja vajadusel teiste Euroopa Liidu liikmesriikide kodanike huvide kaitsmist ning konsulaarabi osutamist koostöös asukohariigi ja teiste asjassepuutuvate ametiasutustega.
68. Valmisoleku tagamiseks tuleb regulaarselt viia läbi õppuseid nii riiklikul kui ka regionaalsel tasandil, mille eesmärk on kontrollida riigi erinevate struktuuride ja operatiivteenistuste valmisolekut ja koostöövalmidust kriisireguleerimise ülesannete täitmiseks terrorismiohu korral. Seeläbi testitakse kokkulepitud tegutsemismehhanismide toimimist ning tuvastatakse võimalikud nõrkused. Oluline on suurendada lähitulevikus ressursse hädaolukorra lahendamises osalevate ametite valmisoleku tagamiseks.
69. Nii Eestis aastal 2011 läbiviidud rahvusvaheline õppus EU CREMEX kui sündmused maailmas näitavad, et kogu Euroopa Liidus tuleb panustada CBRNe (*chemical, biological, radioactive, nuclear, explosives – keemia-, bioloogiliste, kiirgus- (radioloogiliste-), tuuma- ja lõhematerjali-*) ohtude ennetamise ja reageerimisvõimete arendamisse. See kätkeb endast nii elanikkonna teadlikkuse kasvatamist kui reageerimisvõimete suurendamist, st koolitust kui vahendeid. Edendada tuleb asutuste koostööd ning arendada välja vajalikud võimed nii tsiviilsektoris kui Kaitseväes. Võime arendamiseks tuleb kaasata välisvahendeid.
70. Erioperatsioonide ja CBRNe võimete arendamiseks on vajalik luua ametkondade ühiskasutuses erioperatsioonide taktikaline keskus ning CBRNe- ja demineerimiskeskus. Välja arendamist vajab erioperatsioonidel kasutatavate sõidukite ristkasutus, mehitamata õhusõidukite kasutus ning sõidukite soomuskaitse.

Terrorismivastase tegevusega seotud organisatsioonid

71. Terrorismivastane võitlus toimub peamiselt järgmiste asutuste ja organisatsioonide kaudu ja koostöös:
72. **Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjon**⁴ (VVJK) analüüsib ja hindab riigi julgeolekuolukorda, sh terrorismiohtu, koordineerib julgeolekuasutuste tegevust, määrab kindlaks riigi julgeolekualase teabe vajadused.
73. **Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni alakomisjon (JKAK)** valmistab ette VVJK otsuste projektid, sh need, mis käsitlevad terrorismivastast tegevust ja nõustab komisjoni tema ülesannete täitmisel.
74. **Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni terrorismivastase võitluse nõukogu (TVVN)** valmistab ette Eesti terrorismivastase võitluse tegevuskava täiendamise ja jälgib selle rakendamist, esitab VVJK-le või JKAK-le ettepanekuid terrorismivastase tegevuse tõhustamiseks, toetab asjaomaste asutuse vahelist koordineerimist ja koostööd.
75. **Vabariigi Valitsuse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamist puudutavate küsimuste lahendamise koordineerimise komisjon**⁵ koordineerib rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alaste õigusaktide rakendamist ning teeb Vabariigi Valitsusele ettepanekuid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmete tõhustamiseks. Ühtlasi koordineerib komisjon rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alast rahvusvahelist koostööd Eestis.
76. **Vabariigi Valitsuse kriisikomisjon (VVKK)**⁶ koordineerib oma pädevusse kuuluvates kriisireguleerimisalastes küsimustes valitsusasutuste tegevust hädaolukordadeks valmistumisel, sh terroriakti puhul.
77. **Siseministeerium** kujundab sisejulgeolekupoliitikat ja kriisireguleerimispoliitikat ning korraldab nende elluviimist. Ühtlasi koordineerib oma valitsemisala ametite tegevust avaliku korra ja riigi sisejulgeoleku tagamisel, sh terrorismivastases võitluses, valmistab ette terrorismivastase võitluse põhialuste ja tegevuskava täiendamist ning teostab nende rakendamise järelvalvet. Siseminister kehtestab sadama ja sadamarajatise turvatasemed.
78. **Riigikantselei julgeoleku ja riigikaitse koordinatsioonibüroo** tagab peaministri ja riigisekretäri informeerituse võimalikest ohtudest riigi julgeolekule, sh terrorismiga seonduvast, informeerib neid riigi julgeolekut tagavate ametkondade tööst, juhivad JKAK tööd ning teenindab VVJK-d.
79. **Justiitsministeerium** kujundab riigi õigus- ja kriminaalpoliitikat, sh terrorismi ja sellega puutumuses olevate kuritegude ennetamise, tõkestamise ja avastamisega seonduvat õigusloomet.

---

⁴ <https://www.riigiteataja.ee/akt/13100459>

⁵ <https://www.riigiteataja.ee/akt/13315870?leiaKehtiv>

⁶ <https://www.riigiteataja.ee/akt/13344412>

80. **Kaitseministeerium** kujundab riigikaitsepoliitikat ja planeerib ning koordineerib kaitsealast rahvusvahelist koostööd ja rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemist. Ühtlasi koordineerib ministeerium kaitseväge ja Kaitseliidu tegevust tsiviilstruktuuridele abi osutamisel vastavalt hädaolukorraks valmisoleku seadusele.
81. **Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium** kujundab riigi majanduspoliitika ja majanduse arengukavade väljatöötamist ning elluviimist mh energeetika, transpordi, informaatika, elektroonilise side, postside ja turismi valdkonnas; koordineerib riigi infosüsteemi arendamist, ametkondadevaheliste ja turvaliste infosüsteemide arendamist, pidades silmas nende koostöövõimet teiste riikide riiklike infosüsteemidega; ja vedelkütuse miinimumvaru haldamist.
82. **Rahandusministeerium** kujundab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise poliitikat.
83. **Välisministeerium** töötab koos asjaomaste ministeeriumidega välja julgeolekupoliitika alused, osaleb terrorismivastase võitluse rahvusvaheliste meetmete kujundamisel, tagab rahvusvahelise sanktsiooni viivitusteta ja korrektse rakendamise Eestis ning kavandab ja teostab strateegilise kauba kontrolli poliitikat koostöös teiste pädevate ametkondadega. Ühtlasi korraldab ministeerium välisriigis toimuva terroriakti puhul Eesti ja vajadusel teiste Euroopa Liidu liikmesriikide kodanike huvide kaitsmist ning konsulaarabi osutamist koostöös asukohariigi ja teiste asjassepuutuvate ametiasutustega.
84. **Kaitsepolitseiamet** on terrorismivastase tegevuse peamine vastutaja Eestis, rakendades abinõusid terroriaktide ennetamiseks ja tõkestamiseks ning neid toimepannud isikute väljaselgitamiseks ja vastutusele võtmiseks.
85. **Keskkonnaamet** korraldab elanike ja elanike vaatlusrühmade kiirgustegevusest põhjustatud dooside hindamist, teostab kiirgusega seotud laboratoorset analüüsi, tagab piiriülese kiirgusohu eest varase hoiatamise süsteemi töö, korraldab keskkonna radioaktiivsuse seiret ja tulemuste analüüsi, hindab elanikukiiritust ja tagab kiirgusohu eest varajase hoiatamise elutähtsa teenuse toimimise.
86. **Lennuamet** teostab tsiviillennunduses riiklikku järelevalvet ja on lennundusjulgestuse alal pädev astus – tagab lennujulgestuse alaste õigusaktide täitmise, vajadusel riikliku sunni rakendamise ja väärtegede kohtuvälise menetluse.
87. **Maksu- ja Tolliamet** teostab keeldude ja piirangute riiklikku järelevalvet tollipunktides, EL sisepiiril ja sisemaal, tõkestab eriluba nõudva, sh strateegilise kauba, relvade, lõhkeainete, radioaktiivse kauba riiki toimetamise tollipunktide kaudu ning informeerib Kaitsepolitseiametit avastatud juhtumitest edasiseks menetlemiseks vastavalt uurimisalluvusele.
88. **Politsei ja Piirivalveamet** takistab inimeste, sh terroristide ja kauba ebaseaduslikku riigipiiri ületamist piiripunktide vahelisel alal ning piiripunktides, kus ei ole Maksu- ja Tolliamet esindatud ning kogub ja analüüsib sellekohast informatsiooni, mille edastab

viivitamatult Kaitsepolitsei ametile. Ühtlasi korraldab ta päästetöid Eesti merepäästepiirkonnas näiteks terroriakti puhul reisilaevadel või naftatankeritel. Kaitseb Vabariigi Presidenti, Riigikogu esimeest ja peaministrit, Eesti Vabariigi ametlikke külalisi ning valvab välisriikide suursaatkondi ja suursaadikute elukohti. Teeb koostööd Kaitsepolitsei ametiga kaitstavate isikute ja objektide suhtes ettevalmistatavate rünnete ennetamiseks ja tõkestamiseks. Kogub ja analüüsib rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtlusega teateid ning korraldab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse subjektide järelvalvet. Osaleb terrorirünnete ennetamiseks ja tõkestamiseks läbiviidavates operatsioonides, kus eriüksus tegutseb Kaitsepolitsei ameti koordineerimise all.

89. **Päästeamet** juhib ja koordineerib päästetöid, sh terroriakti korral, teostab demineerimistöid ning keemiakaitset, korraldab kriisireguleerimisalast tegevust päästealal.
90. **Riigi Infosüsteemi Amet** teostab järelevalvet elutähtsa teenuse osutamiseks kasutatavate infosüsteemide ning nendega seotud infovarade turvameetmete alalise rakendamise üle, korraldab riigi infosüsteemi ja Eesti kriitilise informatsiooni infrastruktuuri infoturbe seotud tegevusi, käsitleb Eesti arvutivõrkudes toimuvaid turvaintsidente, teostab järelevalvet riigi infosüsteemi haldamist reguleerivatest õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise üle.
91. **Teabeamet** informeerib asjasse puutuvaid institutsioone, Vabariigi Valitsust ja ministeeriume terrorismi üldistest arengusuundadest ja terrorismiohust maailmas ning edastab oma julgeolekuasutuste seadusest lähtuvate ülesannete täitmise käigus Teabeametile teatavaks saanud terrorismiohtu puudutava informatsiooni Kaitsepolitsei ametile.
92. **Veeteede Amet** korraldab tingimuste loomise ohutuks ja turvaliseks laevaliikluseks territoriaalmerel ja laevatatavatel sisevetel ja on mereturvalisuse alal pädev asutus – tagab rahvusvahelisest laevade ja sadamarajatiste turvalisuse koodeksist (ISPS) tulenevate nõuete täitmise.
93. **Kaitsevägi** osutab vajadusel tsiviilvõimudele abi vastavalt hädaolukorra seadusele ja erakorralise seisukorra seadusele. Osaleb rahvusvahelises koostöös, EL ja NATO raames sõjalistes operatsioonides. Teostab koostöös sõjaliste liitlastega õhuruumi turvet, sh vastavalt võimetele renegaatlennukite osas.
94. **Prokuratuur** osaleb terrorismi ja sellega seotud kuritegude tõkestamiseks ja avastamiseks vajaliku jälitustegevuse planeerimises ning juhib vastavat kohtueelset kriminaalmenetlust, teeb ettepanekuid eeltoodud kuritegude menetlemisel tekkinud seaduslike takistuste kõrvaldamiseks.
95. **Finantsinspeksioon** teostab järelevalvet rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise meetmete rakendamise üle ja arendab sellealast riigisisest ning rahvusvahelise koostööd.
96. **Kaitseliit** abistab ameteid ja Kaitseväge sisejulgeoleku tagamisel, sh hädaolukordade lahendamisel ja väljaõppel. Kaitseliidu küberkaitseüksus on oluline element riigi

küberjulgeoleku tagamise struktuuris ning tegutseb selles valdkonnas koostöös sisejulgeoleku eest vastutavate ametkondade ja Riigi Infosüsteemi Ametiga.

*****